

Iga aasta maikuu teisel pühapäeval tähistatakse peaaegu kogu kultuurimaailmas emadepäeva. Veel aastal 1940 oli see ka Eestimaal riiklik püha, siis see ilus komme kahjuks häabus. Nüüd aga kuulukse rahva hulgast jälle hääl: taastagem see kaunis traditsioon ja tõstkem emadepäev uuesti ausse!

Emasid on maailmas sadu miljoneid, ometi võib igaüks meist öelda: ainult üks neist paljudes miljonitest emadest on minu ema. See on mulle kõige kallim ja kõige lähedase kõikidest inimestest siin päikese all.

Esitasime mõned küsimused kolmele tuntud tartlasele, kelle töö on nii või teisiti seotud kodu, perekonna ja emaga. Need on TRÜ pedagoogikakateedri dotsent, Eesti NSV teeteline õpetaja Helga KURM, TRÜ matemaatilise statistika kateedri dotsent, perekonna uurimise labori teadusjuhendaja Ene TIIT ning TRÜ loogika ja psühholoogia kateedri lepinguliste tööde teadur Aleksander PULVER.

JÄRG 4. LK.

4 EDASI

Nr. 105 (11 632)
6. mai 1988

AUGUSTI LK.

Kas emadepäeva oleks vaja taaselustada? Kui jah, siis kuidas?

H. K. Emadepäeva hakati Eestis tähistama 1923. aastal. Maailma paljudes maades (USA-s, Saksamaal ja Skandinaavia riikides) tehti seda juba varem, korraldajajaks kodukasvatuse ühingud ja liidud. Eestis haaras korraldusohjad Naiste Karskusliit, kes tegi koolidele, naisorganisatsioonidele, Eesti Karskusliidu liikmeile ja kirikule ettepaneku hakat pühitsema emadepäeva. Teise ülemaailmse emadepäeva puhul väljaantud raamatukeses öeldi: «Siht on laste ja vanemate üksteisele lähendamise, eriti aga tähelepanelikkuse ja austamistunde kasvatamine emade vastu, kes seda nende tööga koormatuse tõttu vähe tunda saavad.» See päev pidi viima lapsed emade töö ja hoolitsuse mõistmisele. Sel päeval tuli emad ja vanaemad vabastada igapäevastest töödest ja muredest. Kirikutes soovitati pidada emadepäeva jutlusi, koolides korraldada aktusi ja panna emadele rinda valged lilleõied või rohelised oksakesed.

1932. aastani andis Naiste Karskusliit korraldajate jaoks välja brošüüre, mis nõustasid, kuidas seda päeva sisustada. Brošüüris oli eeskujuks pakutava kõne tekst, koostajaiks tuntud ühiskonnategelased. Näiteks 1930. a. kõne koostas Gustav Suutsu abikaasa, ülikooli soome keele õppejõud Aino Suuts, järgmisel aastal Tartu Tütarlaste Gümnaasiumi direktor Jaan Roos. Emadepäevade vihikuis oli lastenäidendeid, luuletusi, orkestripalu ja koorilaule. Aktusekõnedes soovitati muude emaga seotud probleemide hulgas kõnelda ka alkoholivabast kodust ja ema osast võitluses viinapahega. 1926 anti välja Eesti Karskusliidu ajalehe «Külvaja» emadepäeva erinumber 75 000-lises tiraažis, mis emadele tasuta välja jagati. Emadepäev muutus kiiresti populaarseks ja juba 1929. aastal tähistati seda 403 paigas 65 400 osavõtjaga. Suureks abiks oli haridusministeerium, kes toetas emadepäeva koolides. Emadepäeva pühitsemine lõpetati 1941. a., põhjenduseks naistepäeva olemasolu. Paraku on mõlemal päeval oma eripära. On enam kui selge, et naistepäev ei asenda kuidagi emadepäeva, ja seetõttu tuleks emadepäeva uuesti tähistama hakata. Siin võiks kaasa aidata vastasutatud lastefond, sest temal on osakonnad terves Eestis. Arvan, et päev peaks kujunema eelkõige kodupühaks, mil lap-

sed leiaksid aega tulla oma emade, vanaemade ja vana-vanaemade juurde, tuua neile kevadlilli ja istuda koos kohvilauas. Manalamaale lahkunute meenutamiseks tuleks lilledega ehtida nende kalmud.

E. T. Emadepäeva taaselustamine oleks kõigiti tervitatav. Sellest ei tohiks aga mingil juhul tulla naistepäeva dubleerimine. Pole vaja riiklikke aktusi, see peaks olema kodune püha, kus austatakse oma ema, oma laste ema ja vanaema. Koolis võiksid õpetajad seda päeva lastele õigel ajal meenutada, sest paljudes peredes ei olegi isa, kes seda meeles peaks. Sel päeval pole vaja tänada lasteaiakasvatajat või õpetajat, see päev olgu täielikult ja ainult oma ema jaoks. Millega ema tänada? Ei mingeid roose ega teisi kalleid lilli, kohased on kas oma aia või metsalilled, sobivad ka kaseoksad. Lapsed võiksid katta ema eest hommikusöögilaua.

Emadepäeval peaksid maalt linna kolinud lapsed minema maale oma emale ja vanaemale külla ja seal nende eest ka mõne jõukohase töö ära teema. Kui emasid ja vanaemasid elavate kirjas enam ei ole, siis tuleks lastel minna nende kalmudele lilli viima. Samuti võiks lilledega meeles pidada tuttavat üksikuks jäänud ema.

A. P. Emadepäeva tähistades väärtustame perekonda, individaalsust ja eetilist ühiskonnas. Näeksin seda riikliku pühana, kuid mitte butafoorse üritustega ja «ilma naisteta on kurb maailm». Kui kord püstitatakse EMA monument, võiks emadepäeval ka sinna lilli viia. Need on olnud ju emad, kes on pidanud minevikuaastate jooksul taluma hirmsaimat — oma laste moraalselt ja füüsilist hävitamist. Stalinismile (ja diktatuurile üldse) ei ole vist täpsemat sümbolit kui LEINAV EMA.

Ema osa perekonnas minevikus ja olevikus?

H. K. Patriarhaalses perekonnas oli mees perekonna ülalpidajaks, naine vastutas eelkõige laste ja kodu eest. Tänapäeva naine osaleb ühiskonnatöös mehega võrdselt. Lastega perekondades teeb töötav naine kodus tegelikult teise tööpäeva, laste jaoks jääb aega üsna napilt. Vanemate töөлkäimise tõttu on laste kontaktid ema ja isaga ajaliselt üsna piiratud. Kuid laste arengu seisukohalt oleks vahetu kontakt vähemalt ühega neist väga vajalik! See kehtib eriti alla 3,5-aastaste laste kohta. Esimestel eluaastatel on inimlaps kõige kergemini kujundatav.

Ema on suhete peamine looja, hoidja ja reguleerija perekonnas. Ema on tütarlapsele naise esimeseks eeskujuks. J. Rjurikov ütleb: «Just ema, normaalne, terve, armastav ema suudab anda maksimumi seda hingeitoitu, mille lapse psüühika kõige kergemini vastu võtab. Ema mitte üks sünnitab lapse, ta kujundab ka tema hinge, annab sellele inimtunnete aluspõhja, maailmataju tugiraamistiku, psüühika algsõrestiku, mille peale see hiljem üles ehitatakse.»

E. T. Ema on alati olnud laste eest hoolitseja ja nende kasvataja. Viimasel ajal on koduses kasvatuses ikka enam ja enam osalenud ka isad. See on väga positiivne nähe, sest elukogemused on kinnitanud, et lapsed, kelledega isa rohkem tegeleb, on elus üldse edukamad.

A. P. Naine ei pea olema tingimata eesrindlik töötaja, hea organisator, suur teadlane jne. Naisel peaks ühiskonnas olema üks kohustus — olla EMA.

Kas emade ääretult vastutustähtsat tööd toetamiseks on tehtud kõik võimalik — moraalselt ja rahaliselt?

H. K. Et emadel oleks aega

ja ainelisi võimalusi oma laste jaoks eriti nende kõige tundlikumas eas (3 kuust kuni 3,5 aastani), peaks ühiskond andma emadele laste kasvatamiseks toetust. Tänapäeval antav 35 rubla on eriti just hindade tõusu perioodil pigem sümboolne.

Peale ainelise kindlustatuse (90 rubla kuus lapsele) on emadel (aga ka isadel) vaja hoopis põhjalikumaid teadmisi kasvatusest, lapse psüühikast ja füsioloogiastki. Napp perekonnaõpetuse kursus oma piiratuses (35 tundi) vajaliku sügavusega neid anda ei suuda. Miks ei võiks me koostada väikelapse iga ja tema probleeme käsitlevat raamatut, mille iga ema saaks juba sünnitusmajast kaasa? Kui laps läheb lasteada ja hiljem kooli, peaks selle sündmusega kaasneva vastava kirjanduse üleandmine emale.

E. T. Ma ütleksin nii, et praegu on perekonnas hinnatud see osa, see väljund, mida riik hetkel ära kasutab, nimelt täisealiste tööjõud. Üldse ei ole arvestatud seda väljundit, mis jõuab teise, järeltulevasse põlvkonda. Mõni aeg tagasi peeti lapsi koguni iga inimese eralõuks ja nende arvel ei tehtud mingit kergendust. Selline suhtumine on mõnedel tootmisjuhtidel säilinud tänaseni.

Ma tahaksin toonitada, et kõigis arenenud riikides on kujunenud spetsiaalne perekonnapoliitika, mis tähendab seda, et noori perekondi soodustatakse ühel või teisel viisil. Neile antakse soodsate tingimustega laene, võimaldatakse emadel laste juurde koju jääda. Meil on soodustused ääretult tagasihoidlikud. Emadele praegu antav toetus on allpool igasugust võrdlust reaalse elatusmiinimumi ja vajadusega. Kõik on nii odav kui üldse olla saab. Just sellest suurest odavusest tekivad niisugused probleemid nagu näiteks kurikuulsate ematöönditega. Püütakse midagi teha teiste inimeste arvel, ise midagi välja andmata. Kuid lõppude lõpuks pöördub see meie endi vastu.

Vahetevahel on ette heidetud, et eesti naine on mugav, ega viitsi lapsi sünnitada. Ta eelistab istuda kohvikus või kontor. Kuid reaalse kesk-kond on see, kus me elame: meie kultuur on see, mis meil on ja laste vähesus pole tingitud mitte sellest, et ei viitsita või ei taheta lapsi sünnitada. Kõik oleneb meie noorte perede ainelisest kehusest ja on lühinägeliku tööjõupoliitika loomulik väljund. Väga palju aitaks olukorda parandada, kui noor abielupaar saaks endale kohe korteri. Kui perekonnal pole kuskil elada, võib

ta kergesti laguneda. Meie noored peavad normaalseks kolme lapsega perekonda, aga üsna tihti jääb see saavutamata just olmekitsikuste tõttu. Eriti halvas olukorras on noored haritlasperekonnad, sest nende haridustee on pikk ning palk esialgu väga väike. Selle tõttu jäävad just need, kes paremat genofondi edasi kannavad, majandusolude sunnil vähelapselisteks.

A. P. Midagi nimetamisväärtset tehtud ei ole ja kui midagi ongi, siis hoopis vastupidises suunas. Ei ole sõnu, mis poleks ebatsensuursed, iseloomustamaks neid meetmeid, mida nimetatakse demograafilise situatsiooni parandamiseks. Lastes nähakse käepidemega asjakesi, millede abil on võimalik saada suuremat elamispinda, raha, tasuta tuusikut, vaba päeva, õigust mitte järjekorras, jne. Seega, kõik laste abil, mitte aga laste ega emadele. Emaks olemine ja lapsed saavad olla ainult eesmärk omaette, mitte aga vahend millegi muu saavutamiseks.

Muide, kui tuli välja määrus elamispinna soodustustest valasemadele, suurenes vallasemade arv NSV Liidus katastroofiliselt. Miks? Inimene on valmis tegema ükskõik mida, et aga oma õigust kätte saada. Pole raske aimata, et kõik need naised, kes said vallasemaks, oma elamispinda küll kätte ei saanud, sest polnud ju midagi jagada.

Emadele antav abi on otsesõltuvuses ühiskonna majandusolust ja elatusasemest. Järelikult on võitlus majandusreformide eest ühtlasi võitlus emadele mõeldud reaalse abi eest. Tööpööst, kui lahenevad tarbe- ja toidukaupade, palkade, hindade jne. probleemid: siis lahenevad suurel määral ka sotsiaalsed probleemid.

Tuleks lähtuda sellest, et mehed töötavad raha pärast, naised eneseteostamise eesmärgil. Teisisõnu, ühiskond võimaldab naistel tegelda sellega, mis neile meeldib. Mehed tegeliku eelkõige ühiskonnale vajalike asjadega. Järelikult peab mehe palk võimaldama naisel olla ema.

EMA on kõige inimlikkuse kehastus. EMA on vastand vägivallele, surmale, vihkamisele. Tuues teadvusse EMA tähenduse, toome ühtlasi kaasa humanismi. Järelikult on emadepäev märk selle kinnituseks, et me tahame olla inimesed sõna parimas tähenduses, et tahame tunnustada iga inimese õigust olla armastatud ja armastada, et tahame tööpööst teha kõik oma laste heaks, et tahame vägivaldta maailma.

KARL KALLEMAA